

**PAŃSTWOWA
KOMISJA WYBORCZA**

ZPOW-703-41/10

Informacja

o prawie wybierania (czynnym prawie wyborczym) i prawie wybieralności (biernym prawie wyborczym) w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Państwowa Komisja Wyborcza informuje, że zasady wybierania radnych do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw określają przepisy ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.).

Do wyboru radnych rad dzielnic w mieście stołecznym Warszawie stosuje się odpowiednio przepisy Ordynacji wyborczej dotyczące wyboru radnych do rady w gminie liczącej powyżej 20 tysięcy mieszkańców (art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361, z późn. zm.).

Zasady wybierania wójtów, burmistrzów i prezydentów miast określają przepisy ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984, z późn. zm.).

I. Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz w wyborach wójta, burmistrza i prezydenta miasta

1. **Obywatel polski**, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, ma prawo wybierania radnych do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa oraz wójta lub burmistrza albo prezydenta miasta, jeżeli stale zamieszkuje na obszarze danej rady.

Nie mają prawa wybierania osoby pozbawione praw publicznych lub ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądu lub pozbawione praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu.

2. **Obywatel Unii Europejskiej** niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat oraz, zgodnie z prawem, stale zamieszkuje w Polsce ma prawo wybierania radnych wyłącznie do rady gminy oraz wójta lub burmistrza albo prezydenta miasta, jeżeli nie jest pozbawiony praw wyborczych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem.

3. Obywatele posiadający prawo wybierania są wpisani do rejestru wyborców prowadzonego przez gminę.

W stałym rejestrze wyborców w gminie obywatele polscy wpisani są:

- 1) z urzędu - zameldowani na obszarze gminy na pobyt stały;
- 2) na własny wniosek - jeżeli faktycznie stale zamieszkują na obszarze gminy

bez zameldowania na pobyt stały albo nigdzie nie zamieszkują przebywając na obszarze gminy, wobec których decyzję o ich wpisaniu do rejestru wyborców wydał wójt (burmistrz lub prezydent miasta).

W stałym rejestrze wyborców w gminie są ponadto wpisani obywatele Unii Europejskiej, którzy wniosek o wpisanie ich do rejestru wyborców złożyli przed zarządzeniem wyborów (np. w związku z wyborami do Parlamentu Europejskiego) oraz mogą zostać wpisani obywatele Unii Europejskiej, którzy wniosek o ich wpisanie do rejestru wyborców złożą nie później niż 30 dnia po zarządzeniu wyborów.

II. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw

1. **Obywatel polski** może być wybranym (kandydować) na radnego do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa jeżeli:

- 1) ma prawo wybierania w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw;
- 2) stale zamieszkuje na obszarze działania danej rady;
- 3) nie był karany za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego prawomocnym wyrokiem sądu;
- 4) nie zapadł wobec niego prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego;
- 5) nie zapadło wobec niego prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności w związku ze złożeniem niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego.

2. **Obywatel Unii Europejskiej ma wyłącznie prawo wybieralności na radnego rady gminy**, jeżeli:

- 1) ma prawo wybierania w wyborach do rady gminy;
- 2) stale zamieszkuje na obszarze tej gminy i jest wpisany do rejestru wyborców w gminie;
- 3) nie został pozbawiony praw wyborczych w kraju członkowskim Unii Europejskiej; którego jest obywatelem;
- 4) nie był karany na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego;
- 5) nie zapadł wobec niego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego.

III. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) w wyborach wójta, burmistrza i prezydenta miasta

1. **Obywatel polski** może być wybranym (kandydować) w wyborach wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, jeżeli:

- 1) ma prawo wybieralności w wyborach do rady gminy;
- 2) najpóźniej w dniu wyborów kończy 25 lat;
- 3) nie był karany za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego prawomocnym wyrokiem sądu;
- 4) nie zapadł wobec niego prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego;
- 5) nie zapadło wobec niego prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności w związku ze złożeniem niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego.

Uwaga!

Kandydat na wójta (burmistrza lub prezydenta miasta) nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje.

2. **Obywatel Unii Europejskiej** nie ma prawa wybieralności w wyborach wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Uwaga!

Stosownie do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2008 r. sygn. akt K 66/07 (Dz. U. Nr 214, poz. 1354), w przypadku prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego pozbawienie prawa wybieralności następuje na czas określony okresem ewidencjonowania w rejestrze skazanych (Krajowym Rejestrze Karnym). Natomiast w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego, pozbawienie biernego prawa wyborczego następuje na okres próby, wskazany w warunkowym umorzeniu postępowania. Oznacza to, że osoby wobec których zapadł prawomocny wyrok skazujący za przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego nie mają biernego prawa wyborczego, tj. nie mogą kandydować w wyborach do organów jednostek samorządu

terytorialnego w okresie, w którym są wpisane do ewidencji Krajowego Rejestru Karnego. Natomiast osoby, wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne za przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego nie mają prawa wybieralności, tj. nie mogą kandydować w okresie próby wskazanym przez Sąd w warunkowym umorzeniu postępowania.

IV. Udział w głosowaniu

Głosowanie w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast odbywa się wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w utworzonych obwodach głosowania.

Wyborcy głosują w obwodzie głosowania właściwym dla miejsca ich stałego zamieszkania. **Zaświadczeń o prawie do głosowania poza miejscem stałego zamieszkania nie wydaje się.**

W obwodach głosowania utworzonych w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych oraz aresztach śledczych będą mogli głosować tylko ci wyborcy, którzy są wpisani do stałego rejestru wyborców w gminie, na terenie której położony jest szpital lub zakład.

1. Głosowanie obywateli polskich w miejscu stałego zamieszkania

Wyborcy będący obywatelami polskimi, którzy są zameldowani na pobyt stały na obszarze gminy, a nie złożyli wniosku o wpisanie do stałego rejestru wyborców w innym miejscu oraz wyborcy będący obywatelami polskimi, którzy zostali wpisani do rejestru wyborców na własny wniosek, na podstawie stałego rejestru wyborców zostaną wpisani z urzędu do spisów wyborców sporządzanych dla poszczególnych obwodów głosowania.

Wyborcy, którzy są zameldowani na pobyt czasowy (przebywają czasowo) i nie zostali wpisani do stałego rejestru wyborców w gminie właściwej dla miejsca czasowego zameldowania (pobytu) zostaną ujęci w spisach wyborców w miejscu ich zameldowania na pobyt stały.

2. Głosowanie obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi

Obywatele Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi, stale zamieszkali na obszarze gminy, posiadający prawo wybierania mogą uczestniczyć w wyborach pod warunkiem, że najpóźniej w 30 dniu po zarządzeniu wyborów złożą w urzędzie gminy wniosek o wpisanie do stałego rejestru wyborców. Warunek powyższy nie dotyczy tych obywateli Unii Europejskiej, którzy są wpisani do stałego rejestru wyborców, w związku z udziałem w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

Do wniosku należy załączyć:

- 1) kserokopię ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość wnioskodawcy;
- 2) pisemną deklarację, w której wnioskodawca podaje: swoje obywatelstwo i adres stałego zamieszkania w Polsce, nazwę okręgu wyborczego albo miejscowości w państwie swojego pochodzenia, gdzie jest umieszczony w rejestrze wyborców;
- 3) oświadczenie, że zamierza korzystać z czynnego prawa wyborczego tylko w Polsce oraz oświadczenie, że w państwie swojego pochodzenia nie został pozbawiony czynnego prawa wyborczego.

Obywatele Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi, którzy nie zostaną wpisani do stałego rejestru wyborców zgodnie z tymi zasadami nie będą mogli uczestniczyć w wyborach.

Wpisani do stałego rejestru wyborców obywatele Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi zostaną z urzędu umieszczeni w spisach wyborców w miejscu stałego zamieszkania w Polsce.

3. Głosowanie poza miejscem stałego zamieszkania odbywa się wyłącznie w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych aresztach śledczych.

Wyborcy, którzy będą przebywać w dniu wyborów w wymienionych placówkach i są wpisani do stałego rejestru wyborców w gminie, na terenie której znajduje się ta jednostka zostaną wpisani do spisów wyborców sporządzonych dla obwodów głosowania utworzonych w tych jednostkach i będą mogli głosować w tych obwodach.

Kierownik jednostki powiadamia osoby przebywające w jednostce, że zostaną skreślone ze spisu wyborców w miejscu ich stałego zameldowania.

Obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim może zostać wpisany do spisu wyborców w wyżej wymienionej jednostce pod warunkiem, że wcześniej został wpisany do stałego rejestru wyborców w miejscu stałego zamieszkania.

Wyborca wpisany do spisu wyborców w wyżej wymienionej jednostce zostanie z urzędu skreślony ze spisu w miejscu stałego zamieszkania.

4. **Wyborca niepełnosprawny** może głosować w wybranym przez siebie obwodzie głosowania dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych na obszarze gminy, w której stale zamieszkuje. W tym celu powinien on złożyć wniosek o dopisanie do spisu wyborców w wybranym obwodzie. Wniosek składa się w urzędzie gminy najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 16 listopada 2010 r.

Uwaga!

Wyborca posiadający orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo równoznaczne orzeczenie organu rentowego, jak również wyborca, który najpóźniej w dniu głosowania ukończy 75 lat może głosować przez pełnomocnika. Szczegółowe informacje na temat głosowania przez pełnomocnika zawarte są w odrębnej informacji Państwowej Komisji Wyborczej.

V. Niepołączalność mandatu radnego i wójta oraz niepołączalność tych mandatów z mandatem posła, senatora i posła do Parlamentu Europejskiego

1. Przepisy ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984, z późn. zm.) nie ograniczają możliwości jednoczesnego kandydowania na radnego i na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przez osobę posiadającą prawo wybieralności na obie funkcje, także zgłoszoną przez różne komitety wyborcze. **Natomiast w przypadku jednoczesnego wyboru na radnego i wójta (burmistrza prezydenta miasta), zgodnie z art. 190 ust. 1 pkt 2b Ordynacji wyborczej, mandat radnego wygasa.**

2. Przepisy powołanych ustaw nie ograniczają również możliwości kandydowania na radnego i/lub na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przez osobę sprawującą mandat posła, senatora lub posła do Parlamentu Europejskiego.

W przypadku wyboru na radnego lub wójta, burmistrza i prezydenta miasta:

1) osoby sprawującej mandat posła lub senatora, stosownie do art. 177 ust. 1 pkt 5 lit. a i d oraz art. 213 ust. 1 pkt 7 lit. a i d ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360, z późn. zm.), **mandat posła lub senatora wygasa;**

2) *osoby sprawującej mandat posła do Parlamentu Europejskiego*, stosownie do art. 142 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. z 2004 r. Nr 25, poz. 219, z późn. zm.) **mandat posła do Parlamentu Europejskiego wygasa**, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 14 dni od dnia wyboru na radnego lub wójta, burmistrza, prezydenta miasta), oświadczenia o zrzeczeniu się mandatu radnego lub wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej: *Stefan J. Jaworski*